

Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitime Yönelik Görüşleri¹

Primary School Teachers' Views on Values Education

Onur BATMAZ², Tolga ERDOĞAN³

Öz

Bu araştırmanın amacı, ilköğretimde görev yapan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Araştırmada öğretmenlerin görüşleri değerler eğitiminin önemi, değerler eğitiminde yapılan çalışmalar, değerler eğitimi olumsuz etkileyen etmenler ve değerler eğitiminde yapılabilecek çalışmalara yönelik öneriler açısından incelenmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenindedir. Araştırmanın çalışma grubunu, Bayburt il merkezinde yer alan 21 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, kolay ulaşılabılır durum örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun değerler eğitime yönelik herhangi bir eğitime katılmadığı, değerler eğitimi kavramının insanlığın yaşamında önemli bir kavram olduğu, değerlerin öğrencilere kazandırılmasında öğretmenlerin daha çok afiş, resim, video, drama yaptırıldığı, somut materyaller kullandığı ve öğretmenlerin değerlerin öğrenciler tarafından kısmen davranışa dönüştürüldüğünü düşündükleri bulunmuştur. Ailelerin değerler eğitimi sürecinde rol model olması gerektiği ve öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun da 2017 yılında öğretim programında değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir değişikliğin yapılmadığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin değerler eğitimi olumsuz etkileyen etmenlere yönelik görüşlerinde de yetişkinlerin daha çok bu süreçte örnek davranış sergilemediğini ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde yapılabilecek çalışmalara yönelik önerilerinde ise sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: değerler eğitimi, öğretmen görüşleri, sınıf öğretmeni.

Abstract

The aim of this study is to determine the opinions of the primary school teachers about values education. The opinions of the teachers in the research were examined in terms of the importance of values education, the studies conducted in the values education, the factors affecting the values education negatively and the suggestions for the studies that can be done in the values education. The research is in the case study pattern of qualitative research methods. The study group consisted of 21 primary school teachers in the province of Bayburt in Turkey. The study group of the study was determined by the easily accessible situation sampling method. A semi-structured interview form was used to collect the data. Descriptive analysis method was used for data analysis. As a result of the research; it was found that the concept of values education was an important concept in the life of mankind, that teachers used more posters, pictures, videos, drama, concrete materials, and teachers thought that values were partially transformed into behavior by students. It was concluded that families should be a role model in the values education process and that a large majority of teachers think that don't change was made in 2017 about values education in the curriculum. It was also concluded that the teachers stated that adults did not exhibit exemplary behaviors in this process. In addition, in the recommendations of the teachers about the values that can be done in the process of education in the classroom and extra-class activities should be given more emphasis on the activities stated.

Keywords: primary school teacher, teacher views, values education.

1. Bu çalışma, 3. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

2. Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Yozgat, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0001-9208-2645>

3. Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0001-9102-4646>

Atf / Citation: Batmaz, O. & Erdoğan, T. (2019). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 27(6), 2681-2692. doi:10.24106/kefdergi.3594

Extended Abstract

Purpose: The aim of this study is to determine the opinions of the primary school teachers about values education. The opinions of the teachers in the research were examined in terms of the importance of values education, the studies conducted in the values education, the factors affecting the values education negatively and the suggestions for the studies that can be done in the values education.

Method: This research is a study of the case study pattern which is one of the qualitative research methods. The study group consisted of 21 primary school teachers working in Bayburt province. While the participants of the study were determined, an easily accessible situation sampling method was used. In the research, semi-structured interview form prepared by the researchers was used as data collection tool. A questionnaire on the subject of the research was prepared and interview questions were prepared. The interviews with the participants were held between 09 April 2018 and 07 May 2018. The interviews were recorded with written notes kept by the researcher. The results of the interview were confirmed by the participants. The data obtained from the interviews with the participants were analyzed using descriptive analysis.

Results and Discussion: The majority of the primary school teachers who participated in the study stated that they did not participate in any scientific activity related to values education. Teachers who participated in any scientific activity related to values education stated that this activity was aimed at adding value of values and adding values education to curriculum. In the study conducted by Yalar (2010), it was found that most of the teachers did not receive any education on values education.

The concept of values education in the opinions of the primary school teachers who participated in the research about the concept of values education; In the life of humanity, values are transformed into behavior, in order to overcome the problems in the values of society, to ensure the necessity of being a nation and transferring values to future generations is an important concept. In the study of Gür, Koçak, Şirin, Şafak and Demircan (2015); It is concluded that it is important to be beneficial to society, to learn and to realize the values, to recover the lost values.

The class teachers participating in the research stated that they made the following studies in the process of gaining the values within the values education: making banners, pictures, videos, making drama and using concrete materials, using and using the school's values board, explaining the situation in the courses, presenting and explaining the situation about the values, to give appropriate explanations to the relevant levels, to become a model of the teacher, to reinforce the behaviors of the students towards the values they are taught, to provide active participation by giving responsibility to the students and to study poetry and composition. However, a teacher stated that no work should be done in this process. Gür and others (2015), Akpınar and Özdaş (2013) and Akbaş (2004) in the study findings by the teachers, in the context of values for the students to provide value-in-class activities and drama to do, to provide examples, model, model, responsibility, brochure, banner, panel and exhibitions, such as visual resources and preparing activities during the activities of the course has been reached.

It is concluded that the number of teachers who think that values are transformed into behavior by students is low. However, most of the teachers stated that they thought that the values were converted into behavior by the students.. In addition, it was emphasized that the reasons given by the teachers to the values of the values of the family, the influence of the family on the values education, and the decrease in the sensitivity of the society towards the values were partly influenced by the fact that the teachers partially thought that the values were converted into behaviors by the students.

In the views of teachers about the role of the family in the values education process; It is concluded that the family should be a role model in the values point and should be followed in the application process. Acar Başığmez and Er (2017), Doktaş Yeşiltaş and Mentiş Taş (2016), Yazar (2012), Erkuş (2012), Kurtdede Fidan (2009) and Akbaş (2004) found that the results of the study were also important in the family education process.

The majority of the teachers who participated in the study stated that they did not think that there were any changes related to values education in 2017 with varying educational programs. Only four teachers expressed that they think that there is a change in the value education and that the values are more related to the courses.

In the opinions of teachers about the factors that negatively affect the values of education, the lack of exemplary behaviors of the adults, the insensitivity of teachers and families, the negative conditions in social media, television, internet and news, the high number of procedures to support the values with extracurricular activities and the failure of the values to be strengthened, the students' unrelated attitudes and the low number of books on the values of the students according to the level of the students have negatively affected this process. The findings obtained from the studies of Uzun and Köse (2017), Sağlam (2016), Sağlam and Genç (2015), Merter and Bozkurt (2014), Berkant, Efendioğlu and Sürmeli (2014) and Yalar (2010) support these findings.

The suggestions of the teachers who participated in the research about the values education were examined. These recommendations are listed as follows: they should give more weight to in-class and extracurricular activities, provide values for adult education, be given as a separate course hour in schools, school-family cooperation should be provided, importance of values education should be increased with different activities in pre-school education and rewarded values should be rewarded. Acar Başığmez and Er (2017), Gür and others (2015), Sağlam and Genç (2015), Varol (2013), Yalar (2010) and Baydar (2009) concluded that activities that can be done in values education are important in this process.

1. Giriş

Günümüzde, değişen ve gelişen dünyada kendi kimliğini kaybetmeden değişimlere ve gelişmelere ayak uyduran bireyler yetiştirmenin zorlukları eğitimciler tarafından dile getirilmektedir. Bir tarafta dünyada her an ortaya çıkan yeni teknolojik buluşlar ile bu buluşların toplumda yarattığı sosyolojik ve kültürel değişikliklere ayak uydurmak diğer tarafta ise devletin varlığını, sağlamlığını ve devamlılığını sürdürülebilmesi açısından gerekli olan milli birlik ve beraberlik duygusunu genç nesillere aşılacak için değerler son derece önemli görülmektedir (Elbir ve Bağcı, 2013: 1322). Değerler neyin yapılması gerektiğini kesin olarak söylemez fakat yapılacak olan doğru durumlar için rehberlik eder (Gudmundsdottir, 1990: 44). Ayrıca değerler, bireyin davranışları üzerinde de adeta bir kontrol ve denetim görevi üstlenerek, toplum tarafından kabul edilmeyen veya hoş karşılanmayan davranışların da engellenmesini sağlayabilir (Sapsağlam, 2016: 7). Değerler ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Yapılan bu tanımlardan bazılarında baktığımızda, Schaefer (2012) değerleri, bireyin davranışlarını motive eden ve yönlendiren, karar verme süreçlerini etkileyen bir kriter olarak tanımlarken Güngör (1998) ise, bireyin herhangi bir şeyin tercih edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inancı olarak ifade etmektedir. Kızılcıkel ve Erjem (1992) de değerleri, toplumun veya herhangi bir sosyal grubun kendi varlığını, işleyişini ve devamını sağlayabilmesi için üyelerinin büyük bir çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak duygu, düşünce ve amaçları olan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke ve inançlar olarak tanımlamaktadır. Ayrıca değerler toplum tarafından benimsenmiş, kabul görmüş normlar olarak ifade edilebilir (Merter ve Bozkurt, 2014: 444). Programda ise değer, bir sosyal grup veya toplumun varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar olarak ifade edilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Dolayısıyla değerlerin toplumdaki bireyler tarafından önemsenmesi, kabul görmesi ve davranışa dönüştürülerek yaşam biçimi haline getirilmesi o toplum için önemli olarak görülmektedir. Ancak değerlerin göz ardı edildiği toplumlarda ise önemli sorunların ortaya çıktığı görülmektedir. Nitekim Aydın ve Ak-yol Gürler (2013) de değerlerin göz ardı edilmeye başlandığı toplumlarda, son yıllarda artan şiddet olayları, adi suçların artması, aile kurumunun zayıflaması, iş ahlakındaki düşüş, anne-babaya, öğretmene karşı gelme, kişisel ve toplumsal sorumluluk bilincinde azalma, gençlerin sosyal çevre yapılarındaki değişiklik gibi durumların görülmeye başlandığını belirtmektedir. Bu durumların ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi için değerler eğitimi ihtiyaç duyulabilir. Tillman (2000) da birçok ülkede ailelerin ve eğitimcilerin toplumsal düzeni bozan bu sorunlardan kurtulmanın yolunun etkili ve verimli bir değerler eğitiminin sunulmasından geçtiğini düşündüklerini ifade etmektedir.

Bireyin belirli değerlerin farkına varması, yeni değerler üretmesi, benimsemesi ve kişiliğini bu değerlere göre oluşturarak bunu davranışlarında göstermesi eğitim ile gerçekleşir. Bu eğitim ise değerler eğitimi olarak ifade edilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007: 71). Sapsağlam (2016) ise, değerler eğitimi, bireyin kendi kendini tanıması, kendi ile uyum içinde olması, düşünüş ve eylemlerinde tutarlı olmasını sağlayan özelliklerin kazandırılması için bilinçli ve planlı bir şekilde öğrenme ortamlarının oluşturulması şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca değerler eğitimi, sorumluluk, sevgi ve karakter eğitimi desteklemekle birlikte girişimciliği, temel insani değerleri kazandırmayı, kendisiyle ve çevresiyle barışık bireyler yetiştirmeyi, etkili ve etkileşimli bir okul kültürü yaratmayı ve toplumsal düzeni korumayı da kapsamaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2013). Değerlerin iyi benimsenmesi ve yaşanabilmesi için özellikle küçük yaşta itibaren kazandırılması son derece önemlidir. Bunun için aile içindeki eğitim, okul ve çevre ile bu unsurların birbirleriyle etkileşimi değerlerin kazandırılması sürecinde büyük rol oynamaktadır (Bolay, 2007: 19). Bireyin değerler eğitimi sürecinin en önemli kurumlarından biri olan aile, iyinin, doğrunun, güzelin fark edilmesi ve ortak bir yaşam alanında öğrenilerek içselleştirilmesi sürecinde önemli bir etkidir. Ayrıca aile, eğitimin ilk başladığı yer olması sebebiyle de bireylerin değer yargılarının oluşturulmasında ve sosyal yaşamın başlamasında bireye yardım etmektedir (Hökelekli, 2013; Aktepe, 2014).

Değerler eğitimi sürecinde önemli diğer bir kurum olan okullar ise, ailede kazanılan değerlerin pekiştirilmesi ve yeni değerlerin kazandırılmasında önemli ortamlar olarak karışımıza çıkmaktadır. Okullar, toplumsal ve kültürel değerlerin hem korunmasını hem de devam ettirilmesini sağladığı gibi öğrencilere yeni değerlerin kazandırılmasında da son derece önemli bir role sahiptir (Çelikkaya ve Kürümlüoğlu, 2017). Ailede olduğu gibi okulda da değerler eğitimi kapsamında verilecek değerlerin, bireyin yaşantısının bir parçası haline getirmesini sağlayan etkinliklerle verilmesi büyük önem taşımaktadır (Hökelekli ve Gündüz, 2007: 389). Bireyin okul ortamında değerler eğitimiyle değerleri edinmesinde öğretmenin rolü önem taşımaktadır. Nitekim değerler, formal eğitim sürecinde öğretmenler tarafından sosyal bilgiler, hayat bilgisi, Türkçe dersleri başta olmak üzere farklı dersler aracılığıyla ve değerler eğitimi yoluyla öğrencilere kazandırılırken diğer taraftan öğrenciler toplumdaki informal eğitimin içerdiği değerlerle de karşılaşarak bunları edinebilmektedirler. Böylece formal bir karakter olan öğretmen ile informal bir faktör olan aile değerler eğitimi ve kazanımı sürecinde önemli rol oynamaktadır (Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli, 2014: 429). Değerleri aile içerisinde kazanmaya başlayan ve okul ortamıyla bu değerleri sağlamlaştıran birey, bulunduğu çevre içerisinde gelenek, görenek, örf, adet ve töreleri ile ilgili değerleri de öğrenmektedir (Ulusoy ve Dilmaç, 2014: 62).

Son zamanlarda değerlerin ve değerler eğitiminin önem kazanması aslında değerlere verilen değerlerin artması değil aksine değerlere ve değerler eğitimine duyulan ihtiyacın artması olarak ifade edilebilir (Arslan ve Yaşar, 2007: 10). 2005 öğretim programlarında değerlerin öneminin anlaşıldığı ve kişisel nitelikler başlığı altında yer verildiği görülmektedir. Ancak 2015 ve 2017 yıllarında öğretim programlarında yapılan değişikliklerde önceki öğretim programlarından farklı olarak değerlere ve değerler eğitimine verilen önem artırılarak "değerler" başlığı altında öğretim programlarında ayrı bir yer verilmiştir. Ayrıca önceki öğretim programlarından farklı olarak yenilenen öğretim programlarında değerler ve değer eğitimi öğretim programlarının ana odağını oluşturmuş, mevcut öğretim programlarını da kapsayan geniş bir alanyazın taraması yapılmış, disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen millî, manevi ve evrensel değerler on ana başlık altında toplanmış ve bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar belirlenmiştir (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2017: 7). Öğretim programlarında yapılan değişikliklerle birlikte ailede, okulda ve toplumda değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bireyin eğitim hayatında önemli bir iz bırakan ilkökul döneminde, kazanılan bilgi, beceri, tutumun yanında değerlerin de etkili bir şekilde bireylere sunulması önemli bir detay olarak görülebilir. Bu sebeple ilkökul öğretmenleri bu süreçte büyük rol oynamaktadır. Öğretmenler, öğrenme-öğretme sürecinde olduğu gibi değerler eğitiminde de öğrenmeyi planlama ve uygulama, öğrenmeyi kolaylaştırma, rehberlik etme ve model olma gibi özelliklerle önemli rol oynamaktadırlar. Özellikle ilkökul öğrencileri için birer rol model oldukları göz önüne alınırsa değerler eğitiminde öğretmenlerin iyimser olmaları, olumlu bir dünya görüşüne sahip olmaları ve bunları da öğrencilerine hissettirerek onların duyarlılıklarını artırma çabaları, öğretmenlerin değerler eğitimi sürecindeki rolünün daha da iyi anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Yalar, 2010: 35-39). Ancak öğretmenler değerlerin öğrencilere nasıl kazandırılacağı konusunda yeterli bilgiye sahip değillerse, değerler eğitimi sürecinde iyi bir rol model olmuyorlarsa, öğrencilerin kazanmış oldukları değerlerin körelmesine hatta yok olmasına bile neden olabilirler (Yazıcı, 2006: 508). Alanyazında değerler eğitimiyle ilgili yapılan bazı çalışmalar (Uzun ve Köse, 2017; Acar Başegmez ve Er, 2017; Gürhan ve Çiftçi, 2017; Şahin ve Katılmış, 2016; Ogelman ve Erten Sarıkaya, 2015; Gür, Koçak, Şirin, Şafak ve Demircan, 2015; Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli, 2014; Merter ve Bozkurt, 2014; Acun, Yücel, Önder ve Tarman, 2013; Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013; Erkuş, 2012; Yazar, 2012; Yiğittir, 2010; Kurtdede Fidan, 2009) incelendiğinde; yapılan çalışmaların daha çok öğretmen adaylarına, velilere, öğretmen ve velilere veya farklı farklı branşlardaki öğretmenlere yönelik olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak sınıf öğretmenlerine yönelik yapılan çalışmaların az olduğu belirlenmiş olup yapılan bu çalışma ile ilkökulda görev yapan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşlerinin tespit edilmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilkökulda görev yapan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Araştırmada öğretmenlerin görüşleri değerler eğitiminin önemi, değerler eğitiminde yapılan çalışmalar, değerler eğitimi olumsuz etkileyen etmenler ve değerler eğitiminde yapılabilecek çalışmalara yönelik öneriler açısından incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda öğretmenlere aşağıdaki sorular sorulmuş ve yanıt vermeleri istenmiştir:

- Değerler eğitimine yönelik herhangi bir bilimsel faaliyete katıldınız mı veya bu alanda eğitim aldınız mı? Katıldığınız faaliyetin veya aldığınız eğitimin niteliği nasıldı?
- Değerler eğitimi kavramına ilişkin görüşleriniz nelerdir?
- Değerler eğitimi kapsamındaki değerleri öğrencilerinize kazandırmak için hangi çalışmaları yapıyorsunuz?
- Değerlerin öğrencileriniz tarafından davranışa dönüştürüldüğünü düşünüyor musunuz? Nedenleri ile birlikte açıklayınız?
- Sizce değerler eğitimi sürecinde ailenin rolü nasıl olmalıdır? Açıklar mısınız?
- 2017 yılında değişen öğretim programlarıyla birlikte değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir değişiklik olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu değişikliklerden bahsedebilir misiniz?
- Değerler eğitimi olumsuz yönde etkileyen etmenler nelerdir? Açıklar mısınız?
- Değerler eğitimi sürecinde yapılabilecek çalışmalara yönelik önerileriniz nelerdir?

2. Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseninde bir çalışmadır. Durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılarak duruma ilişkin etkenlerin (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla incelenmesi ve bu etkenlerin ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve o durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 73).

Çalışma Grubu

Araştırma çalışma grubunu Bayburt ilinde görev yapan 21 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları belirlenirken kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme, yakın çevrede bulunan, ulaşılması kolay veya elde mevcut olan aynı zamanda da araştırmaya katılmak isteyen bireyler üzerinde yapılan örneklemedir (Erkuş, 2017: 138). Öğretmenlerle telefonla ve yüz yüze ön görüşme yapılarak çalışmanın nasıl yapılacağı hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyenlerle ders saatleri dışında; telefonla, yüz yüze görüşmelerle ve görüşme sorularının katılımcılara dağıtılıp toplanması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlere ait demografik özellikler Tablo 1 de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlere Ait Demografik Özellikler

		Katılımcı Sayısı
Cinsiyet	Erkek	9
	Kadın	12
Eğitim Düzeyi	Lisans	18
	Yüksek Lisans	3
Mesleki Deneyim	1 – 5 yıl	8
	6 – 10 yıl	8
	11 – 15 yıl	3
	16 – 20 yıl	1
	20 yıl ve üzeri	1

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma konusuyla ilgili alanyazın (Uzun ve Köse, 2017; Gür, Koçak, Şirin, Şafak ve Demircan, 2015; Ogelman ve Erten Sarıkaya, 2015; Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli, 2014) taraması yapılarak görüşme soruları hazırlanmıştır. Daha sonra görüşme formu ile ilgili 2 öğretim üyesi ve 3 öğretmenden uzman görüşleri alınmış ve daha sonra çalışma grubu dışından iki öğretmen ile pilot uygulama yapılmıştır. Uzmanlardan alınan görüşler ve yapılan pilot uygulama sonucunda görüşme formunda yapılan düzeltmelerle görüşme formuna son şekli verilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler 09 Nisan 2018 ile 07 Mayıs 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, araştırmacı tarafından tutulan yazılı notlar ile kayıt altına alınmıştır. Herhangi bir veri kaybının önlenmesi açısından gerekli olan durumlarda katılımcılardan görüşlerinin tekrar edilmesi istenmiştir. Görüşme sonucunda tutulan notlar katılımcılara okutularak teyit ettirilmiştir. Ayrıca görüşme formundaki soruların katılımcılar tarafından yazılı olarak cevaplandırılıp araştırmacılar ulaştırıldıktan sonra araştırmacılar katılımcı öğretmenlerle iletişime geçerek görüşme formundaki sorular üzerine kısa bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz, araştırmada kullanılan gözlem, görüşme veya belge gibi veri toplama araçlarında yer alan soru veya konunun temele alınarak analiz edilmesidir. Analiz, verilerden doğrudan doğruya alıntılar yapılarak gerçekleştirilmektedir (Ekiz, 2009: 75). Elde edilen bulgular katılımcıların görüşme formundaki sorulara verdiği yanıtlardan doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir. Katılımcılar Ö1, Ö2, Ö3...Ö21 şeklinde ifade edilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde ilkökulda görev yapan sınıf öğretmenleriyle değerler eğitimine yönelik yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. Bu bulguları desteklemek amacıyla öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlere, “değerler eğitimine yönelik herhangi bir bilimsel faaliyete katıldınız mı veya bu alanda eğitim aldınız mı? Katıldığınız faaliyetin veya aldığınız eğitimin niteliği nasıldı?” soruları yöneltilmiştir. Katılımcılardan elde edilen cevapların analizinden ulaşılan bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik herhangi bir bilimsel faaliyete katılıp katılmadıklarına ve katıldılarsa da faaliyetin veya eğitimin niteliğine yönelik görüşleri

Katılma Durumu	Faaliyetin Niteliği	f
Katıldım	Değerlerin önemine ve nasıl kazandırılmasına yönelik	2
	Değerler eğitiminin öğretim programlarına eklenmesine yönelik	1
Katılmadım		18

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin 18’i değerler eğitimine yönelik herhangi bir bilimsel faaliyete katılmadığını ifade ederken sadece 3 öğretmen değerler eğitimi ile ilgili verilen bir seminere katıldığını belirtmiştir. Değerler eğitimine yönelik seminere katılan öğretmenlerin, katıldığı seminerin niteliğine ilişkin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Evet değerler eğitimine yönelik bir seminere katıldım. Seminerde değerler eğitiminin hayatımızın bir parçası olduğu ve çocuklara bu değerleri nasıl kazandırılabilceğine yönelik güzel bir faaliyetti.” (Ö2)

“Değerler eğitiminin öğretim programlarına eklenmesi ile ilgili bir seminer vardı ona katıldım. Seminer ise değerler eğitiminin öneminden bahsedilen verimli bir seminerdi.” (Ö8)

Öğretmenlere “değerler eğitimi kavramına ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilerek bu konudaki düşünceleri belirlenmiştir. Konuya ilişkin bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi kavramına yönelik görüşleri

Değerler eğitimi kavramı nedir?	f
İnsanlığın yaşamında önemli bir kavram	8
Değerlerin davranışa dönüşmesinde etkili bir kavram	6
Toplumdaki değerlerde yaşanan sıkıntıların giderilmesinde önemli bir kavram	4
Millet olmanın gereğini sağlayan kavram	4
Değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında kullanılan bir kavram	2

Tablo 3 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşlerinde, öğretmenlerin; 8’i insanlığın yaşamında önemli bir kavram, 6’sı değerlerin davranışa dönüşmesinde etkili bir kavram ve 4’ü de toplumdaki değerlerde yaşanan sıkıntıların giderilmesinde önemli bir kavram olduğunu belirtmiştir. Ayrıca 4 öğretmen millet olmanın gereğini sağlayan kavram olarak ifade ederken 2 öğretmen ise değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında kullanılan bir kavram olarak ifade etmiştir. Öğretmenlerin konuya ilişkin görüşlerinden bazıları şunlardır:

“İnsanlığın yaşamında çok önemli bir kavram olmasının yanında millet olmanın gereğini sağlayan birlik ve beraberlik duygusunun devamı için çok önemli olduğunu düşünüyorum.” (Ö2)

“Öğrencilerin kültürel ve sosyal açıdan gelişmesini sağlayan önemli bir olgudur.” (Ö3)

“Toplumumuzda var olan değerler hakkında farkındalığın oluşması ve değerlerin yaşamımızın bir parçası haline gelmesinde etkilidir değerler eğitimi.” (Ö4)

“Değerlerimizin birçoğunu yitirmiş durumdayız. Gelecek nesillere değerlerimizi aktarmak için değerler eğitimi önemli olduğunu düşünüyorum.” (Ö7)

Öğretmenlere “değerler eğitimi kapsamındaki değerleri öğrencilerinize kazandırmak için hangi çalışmalarını yapıyorsunuz?” sorusu yöneltmiş olup öğretmenlerin konuya ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi kapsamındaki değerleri öğrencilerine kazandırmak için yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşleri

Yapılan çalışmalar	f
Afiş, resim, video, drama yaptırma ve somut materyaller kullanma	7
Okulun değerler panosunu kullanma ve hazırlama	6
Derslerde yeri geldikçe anlatma	4
Değerlerle ilgili örnek durum sunma ve çözme	3
Değerlerle ilgili seviyelerine uygun açıklamada bulunma	3
Öğretmenin model olması	2
Öğrencilerin öğretilen değerlere yönelik gösterdikleri davranışların pekiştirilmesi	2
Öğrencilere sorumluluk vererek aktif katılımlarını sağlama	2
Şiir ve kompozisyon çalışması	1
Herhangi bir çalışma yapılmaması	1

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin değerler eğitimi kapsamındaki değerleri öğrencilere kazandırmak için yaptıkları çalışmalara ilişkin görüşlerinde, öğrencilere değerlerin kazandırılması sürecinde öğretmenlerin; 7’si afiş, resim, video, drama yaptırdığını ve somut materyalleri kullandığını, 6’sı okulun değerler panosunu kullandığını ve öğrencilere bu panoyu hazırlattığını, 4’ü derslerde yeri geldikçe değerlere değindiğini, 3’ü değerlerle ilgili örnek durum sunduğunu ve çözdürdüğünü, 3’ü değerlerle ilgili öğrenci seviyelerine uygun açıklamada bulunduğunu, 2’si öğrencilere model

olarak değerleri kazandırdığını, 2'si öğrencilerin öğretilen değerlere yönelik gösterdikleri davranışları pekiştirdiğini, 2'si öğrencilere sorumluluk vererek aktif katılımlarını sağladığını ve 1'i de şiir ve kompozisyon çalışması yaptırdığını ifade ettikleri bulunmuştur. Bir öğretmen ise değerleri öğrencilere kazandırmak için öğretmenlerin herhangi bir çalışma yapmaması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Okulun ve sınıfın panosunu öğrencilerle hazırlayarak panodaki değer üzerinden konuşma gerçekleştiriyoruz. Ayrıca değere yönelik kısa film veya video izletme, birlikte afiş hazırlama gibi etkinlikler yapıyoruz. Birde öğrencilerin bu süreçte etkin rol almasını sağlayacak sorumluluklar vererek o değeri kazanmasını sağlamaya çalışıyorum.” (Ö17)

“Drama yapma, pano hazırlama ve video yardımıyla o değeri kazandırmaya çalışıyorum.” (Ö19)

“Ayrı zaman ayırarak değerleri kazandırmaya çalışmıyorum ama derslerde yeri geldikçe değiniyorum. Bu şekilde daha etkili olduğunu düşünüyorum.” (Ö12)

“Örnek olay yönteminden yararlanıyorum. Değerlere uygun örnekleri sınıfa getirip öğrencilerin bu örnek olay üzerinden konuşmalarını sağlıyorum. Olay karşısında ne yapılması gerektiği veya ne yapılmamalı gibi yönlendirmelerle değerleri öğrencilere kazandırmaya çalışıyorum.” (Ö20)

Öğretmenlere yöneltilen “değerlerin öğrenciler tarafından davranışa dönüştürüldüğünü düşünüyor musunuz? Nedenleri ile birlikte açıklar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5’de özetlenmiştir.

Tablo 5. Değerlerin öğrenciler tarafından davranışa dönüştürüldüğünü düşünüp düşünmediklerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri

	Nedenleri	f
Düşünüyorum		5
	Ailenin değerler eğitimine verdiği önem	7
Kısmen Düşünüyorum	Öğrencinin bulunduğu çevrenin etkisi	6
	Toplumun değerler karşısındaki hassasiyetinin azalması	5

Tablo 5 incelendiğinde, değerlerin öğrenciler tarafından davranışa dönüştürüldüğünü düşünen öğretmenlerin sayısının (f=5) oldukça az olduğu görülürken 16 öğretmen de kısmen davranışa dönüştüğünü ifade etmişlerdir. Öğretmenler değerlerin öğrenciler tarafından davranışa dönüştürüldüğünü kısmen düşünmesinde ailelerin değerler eğitimine verdiği önem, öğrencinin bulunduğu çevrenin etkisi ve toplumun değerler karşısındaki hassasiyetinin azalması gibi nedenlerin etkili olduğu belirtmişlerdir. Konuya ilişkin öğretmen görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Kısmen dönüştürüldüğü düşünüyorum. Öğrencilerin bazen dikkat ettiklerini düşünüyorum bazen de etmediklerini. Bunda çevrenin çok etkisinin olduğunu düşünüyorum çünkü çevrede olumsuz özelliklere sahip kişiler bu değerlerin davranışa dönüştürülmesinde kafa karışıklığına yol açıyor. Ayrıca değerlerin önemsendiği ailelerin çocukları bu süreçte daha etkin oluyor.” (Ö6)

“Öğrencilerin değerleri okul sürecinde öğrendikten sonra okul dışında değerlere karşı hassasiyetin azaldığından öğrencilerin bunu davranışa tam dönüştürmediğini düşünüyorum. Örneğin, önceden dolmuşta giderken büyükler geldiğinde kalkar yer verirdi küçükler, kalkmadıklarında büyük biri uyarırdı hemen onu sen kalk da teyze veya amca otursun diye ama şuan böyle bir şey göremiyoruz.” (Ö19)

Öğretmenlere “değerler eğitimi sürecinde ailenin rolü nasıl olmalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Konuya ilişkin öğretmenlerin cevapları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Değerler eğitimi sürecinde ailenin rolünün nasıl olması gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri

Ailenin rolü nasıl olmalıdır?	f
Değerler noktasında rol model olmalı	16
Değerlerin kazandırılmasında ve uygulama sürecinde takip etmeli	7

Tablo 6 incelendiğinde, değerler eğitimi sürecinde ailenin rolünün nasıl olması gerektiğine yönelik öğretmen görüşlerinde, ailelerin bu süreçte rol model olması ve değerlerin kazandırılması ve uygulanması sürecinde öğrencilerini takip etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Konuya ilişkin öğretmen görüşleri şunlardır:

“Aile bu süreçte rol model olmalı ve yapmadığı hiçbir şeyi çocuktan beklememeli.” (Ö1)

“Değerler eğitimi sürecinde ailelere büyük rol düşmektedir. Okulda anlatılan veya konuşulan değerlere yönelik aileler, çocuklarının uygulama sürecini takip etmezse çocuğun o davranışı kazanmasının da zorlaştığı-

nı düşünüyorum. Mesela, çocuğun elindeki yiyeceği kardeşiyle veya bir arkadaşıyla paylaşmadığını gören bir aile bireyinin müdahale etmesi gerekir diye düşünüyorum.” (Ö18)

Öğretmenlere, “2017 yılında değişen öğretim programlarıyla birlikte değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir değişiklik olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu değişikliklerden bahseder misiniz?” soruları sorulmuştur. Konuya ilişkin öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretmenlerin 2017 yılında değişen öğretim programlarıyla birlikte değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir değişikliğin olduğunu düşünüp düşünmediklerine yönelik görüşleri

Değişiklik olduğunu	Yapıldığı düşünülen değişiklikler	f
Düşünüyorum	Değerler eğitimine ayrı yer veriliyor olması	2
	Değerlerin derslerle daha fazla ilişkilendirilmiş olması	2
Düşünmüyorum		17

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu (f=17) 2017 yılında değişen öğretim programlarıyla birlikte değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir değişiklik yapılmadığını ifade etmiştir. 4 öğretmen ise öğretim programlarında değerler eğitimine yönelik değişiklik yapıldığını ve bu değişikliklerin değerler eğitimine ayrı yer verildiği ve değerlerin derslerle daha fazla ilişkilendirildiği yönünde olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri ise şöyledir:

“Değerler eğitimine ayrı bir başlık altında yer verildiğini düşünüyorum.” (Ö8)

“Derslerin değerler eğitimi kapsamındaki değerlerle daha iç içe olduğunu düşünüyorum.” (Ö14)

“Değerler eğitimini olumsuz yönde etkileyen etmenler nelerdir?” sorusuna öğretmenlerin verdiği cevaplar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Değerler eğitimini olumsuz yönde etkileyen etmenlerin neler olduğuna yönelik öğretmenlerin görüşleri

Değerler eğitimini olumsuz yönde etkileyen etmenler?	f
Yetişkinlerin örnek davranış sergilememesi	10
Öğretmenlerin ve ailelerin bu konuda duyarsız olması	7
Sosyal medya, televizyon, internet ve haberlerdeki olumsuz durumlar	5
Değerlerin ders dışı etkinliklerle desteklenmesindeki prosedürün fazla olması ve değerlerin pekiştirilememesi	3
Ailelerin sadece akademik başarıya odaklanması	1
Öğrencilerin ilgisiz tavırları	1
Öğrencilerin seviyesine göre değerler ile ilgili kitapların az olması	1

Tablo 8 incelendiğinde, değerler eğitimini olumsuz yönde etkileyen etmenlerin neler olduğuna yönelik öğretmen görüşlerinde, öğretmenlerin; 10’u yetişkinlerin örnek davranış sergilememesinden, 7’si öğretmenlerin ve ailelerin bu konuda duyarsız olmasından, 5’i sosyal medya, televizyon, internet ve haberlerdeki olumsuz durumlardan ve 3’ü de değerlerin ders dışı etkinliklerle desteklenmesindeki prosedürün fazla olmasından ve değerlerin pekiştirilememesinden kaynaklandığını ifade ettikleri bulunmuştur. Ayrıca 1’er öğretmen de ailelerin sadece akademik başarıya odaklanmasının, öğrencilerin ilgisiz tavırlarının ve öğrencilerin seviyesine göre değerler ile ilgili kitapların az olmasının değerler eğitimini olumsuz etkileyen etmenler arasında olduğunu belirtmişlerdir. Konuya ilişkin öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Çocuklara kazandırılmak istenen değeri anne, baba, çevre ve öğretmenlerin göstermemesi, olumsuz örnek olmaları. Çünkü biz değerlere uygun davranmadan çocukların uygun davranmasını bekleyemeyiz.” (Ö14)

“Öğretmenlerin ve ailelerin değerler eğitimi sürecine ilgisiz kalması ve bu süreci önemsememesi.” (Ö3)

“Olumsuz televizyon yayınları, gereksiz internet ve sosyal medya kullanımı, haberlerdeki olumsuz davranışların artması gibi durumlar değerler eğitimini olumsuz etkiliyor. Ayrıca değerlerimizi çocukların seviyesine uygun anlatan ve anlatımı etkileyici olan kitapların nadir olması da bana göre bir sorun teşkil ediyor” (Ö15)

“Saygı değerini pekiştirmek için öğrencileri huzurevine götürmek istedim, birçok yerden izin almamız gerektiğini söylediler bu süreçlerde ister istemez bizi yoruyor. Bunların fazla olması ve böylece de değerlerin pekiştirilmemesi de olumsuz bir durum.” (Ö4)

“Velilerin değerler eğitimi sürecindeki değerleri öğrencilerin kazanıp kazanmadığını göz ardı edip sadece onları akademik başarılarına göre değerlendirmesi önemli bir sorun olduğunu düşünüyorum.” (Ö5)

Öğretmenlere “değerler eğitimi sürecinde yapılabilecek çalışmalara yönelik önerileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuş

ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar Tablo 9’da özetlenmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde yapılabilecek çalışmalara yönelik önerilerine ilişkin görüşleri

Öneriler?	f
Sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere daha fazla ağırlık verilmeli	8
Yetişkinlere yönelik değerler eğitimi verilmeli	5
Okullarda ayrı bir ders saati olarak verilmeli	4
Okul-aile işbirliği sağlanmalı	3
Okul öncesi eğitimde farklı etkinliklerle değerler eğitiminin önemi artırılmalı	2
Kazanılan değerlerin ödüllendirilmesi	2

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmenler değerler eğitimi sürecinde yapılabilecek çalışmalara ilişkin birçok öneride bulunmuşlardır. Bu önerilere baktığımızda öğretmenlerin; 8’i sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğinden, 5’i yetişkinlere yönelik değerler eğitiminin verilmesinden, 4’ü okullarda ayrı bir ders olarak verilmesinden, 3’ü okul-aile işbirliğinin sağlanmasından, 2’si okul öncesi eğitimde farklı etkinliklerle değerler eğitiminin önemini artırılmasından bahsetmiştir. Ayrıca 2 öğretmende kazanılan değerlerin ödüllendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Değerler eğitimi kapsamında öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmesi için drama yaptırabilir, örnek olay yöntemi de kullanılabilir.” (Ö12)

“Değerler eğitimine yönelik önce biz öğretmenlere, daha sonra ailelere olmak üzere yetişkinlere eğitim verilmesinin bu sürece daha faydalı olacağı kanaatindeyim.” (Ö13)

“Değerler eğitimi ayrıca bir ders olarak verilmeli ve okul-aile işbirliği yapılmalı.” (Ö2)

“Okul-aile işbirliği sağlanmalı ve velilerinde bu sürece dahil edilmesi gerekir diye düşünüyorum.” (Ö10)

“Anaokullarında ağırlıklı olarak verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bol etkinliklerle da çocukların vicdanına dokunulabilir bence.” (Ö6)

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin neredeyse tamamı değerler eğitimine yönelik herhangi bir bilimsel faaliyete katılmadığını ifade etmiştir. Değerler eğitimine yönelik herhangi bir bilimsel faaliyete katılan öğretmenler de bu faaliyetin değerlerin önemi ve nasıl kazandırılması ile değerler eğitiminin öğretim programlarına eklenmesine yönelik olduğunu ifade etmişlerdir. Yalar’ın (2010) yapmış olduğu çalışmada da öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun değerler eğitimi konusunda herhangi bir eğitim almadıkları sonucu bulunmuştur. Ogelman ve Erten Sarıkaya’nın (2015) çalışmasında ise öğretmenlere değerler eğitimi ile ilgili eğitimlerin verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Merter ve Bozkurt’un (2014) araştırmasında da öğretmen adaylarına da değerler eğitimi ile ilgili yeterli düzeyde eğitim verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Çelikkaya, Filoğlu ve Öktem’in (2013) araştırmasında, öğretmenlerin yarısından fazlası (%57) değerler eğitimi adı altında herhangi bir eğitim, kurs almadığı gibi değer eğitimi ile ilgili yayın takibi yapmadığı ve arkadaş desteği almadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin büyük bir kısmının değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir bilimsel faaliyete katılmamaları ve bu süreçte herhangi bir destek almamaları değerlerin öğrencilere kazandırılma sürecinde öğretmenlerin bir takım sorunlar yaşamasına sebep olabilir.

Değerler eğitimi kavramına ilişkin araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin görüşlerinde değerler eğitimi kavramının; insanlığın yaşamında, değerlerin davranışa dönüşmesinde, toplumdaki değerlerde yaşanan sıkıntıların giderilmesinde, millet olmanın gereğinin sağlanmasında ve değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında kullanılan önemli bir kavram olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre öğretmenler daha çok insanlığın yaşamında önemli bir kavram olduğunu ifade etmişlerdir. Gür, Koçak, Şirin, Şafak ve Demircan (2015) çalışmasında değerler eğitiminin; topluma faydalı olmada, değerlerin öğrenilmesinde ve hayata geçirilmesinde, kaybolan değerlerin yeniden kazanılmasında önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akpınar ve Özdaş’ın (2013) yapmış olduğu çalışma sonucunda da öğretmenlerin büyük bir kısmının değerler eğitiminin önemli bir kavram olduğuna inandıkları bulunmuştur.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri değerler eğitimi kapsamındaki değerleri öğrencilere kazandırma sürecinde; afiş, resim, video, drama yaptırma ve somut materyaller kullanma, okulun değerler panosunu kullanma ve hazırlama, derslerde yeri geldikçe anlatma, değerlerle ilgili örnek durum sunma ve çözme, değerlerle ilgili seviyelerine uygun açıklamada bulunma, öğretmenin model olması, öğrencilerin öğretilen değerlere yönelik gösterdikleri davranışların pekiştirilmesi, öğrencilere sorumluluk vererek aktif katılımlarını sağlama ve şiir ve kompozisyon çalışması gibi çalışmalarını

yaptıklarını belirtmişlerdir. Ancak bir öğretmen bu süreçte herhangi bir çalışma yapılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin önemli bir kısmı bu süreçte afiş, resim, video, drama yaptırarak ve somut materyaller kullanarak değerleri öğrencilere kazandırdığı görülmüştür. Gür ve diğerleri (2015), Akpınar ve Özdaş (2013) ve Akbaş'ın (2004) çalışma bulgularında öğretmenler tarafından değerler eğitimi kapsamında değerleri öğrencilere kazandırmak için sınıf içi etkinlikler ve drama yaptırma, örnek durumlar sunma, model olma, sorumluluk verme, broşür, afiş, pano ve sergi gibi görsel kaynaklar hazırlama ve derslerdeki etkinlikler sırasında değerleri sunma gibi çalışmaların yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu bulguların araştırmanın bulgularıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. Ancak Yalar (2010) çalışmasında da drama tekniğinin öğretmenler tarafından değerler eğitiminde yeterince kullanılmadığı daha çok değerleri açıklama, örnek olay sunma ve sorunları çözme gibi yöntemleri sıklıkla kullandıkları sonucu bulunmuştur.

Araştırmada değerlerin öğrenciler tarafından davranışa dönüştürüldüğünü düşünen öğretmenlerin sayısının az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğretmenlerin büyük bir kısmı değerlerin öğrenciler tarafından davranışa dönüştürüldüğünü kısmen düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin, değerlerin öğrenciler tarafından davranışa dönüştürüldüğünü kısmen düşünmelerinde; ailenin değerler eğitimine verdiği önem, öğrencinin bulunduğu çevrenin etkisi ve toplumun değerler karşısındaki hassasiyetinin azalması gibi nedenlerin etkili olduğu vurgulanmıştır. Değerlerin davranışa dönüşmesi noktasında birçok sorunla karşılaşılabilir fakat sınıf içinde ve sınıf dışında yapılabilecek etkinliklerle bu değerlerin davranışa dönüşmesine katkı sağlanabilir. Gürhan ve Çiftçi'nin (2017) yapmış olduğu çalışmada Selçuklu Değerler Eğitimi Projesinin etkililiğine yönelik öğretmen görüşlerinde SEDEP projesi kapsamında etkinliklerin öğrencilerin mutlu olmasını ve değerlerin davranışa dönüşmesini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Özdemir'in (2017) çalışmasında da öğrencilerin, değerlerin davranışa ve tutuma dönüştürülmesi için teşvik edilmesinin ve öğrencilerde değerlere ilişkin farkındalık oluşturulmasının gerektiği vurgulanmıştır.

Değerler eğitimi sürecinde ailenin rolüne ilişkin öğretmen görüşlerinde; ailenin değerler noktasında rol model olması ve değerlerin kazandırılmasında ve uygulama sürecinde takip edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler daha çok bu süreçte ailenin rol model olmasının çocuğun değerler eğitimi sürecinde önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır. Ailenin bu süreçte rol model olmaması, çocuğun öğrendiği değerleri uygulamada çelişkilere düşmesine ve çocuğun değerleri davranışa dönüştürmesinde sorun yaşamasına neden olabilir. Nitekim Acar Başegmez ve Er (2017), Doktaş Yeşiltaş ve Mentiş Taş (2016), Yazar (2012), Erkuş (2012), Kurtdede Fidan (2009) ve Akbaş'ın (2004) araştırma sonuçlarında da ailenin değerler eğitimi sürecinde önemli olduğu bulunmuştur. Ayrıca Çelikkaya ve Yılmaz'ın (2017) çalışmasında öğrencilerin, öğretmen ve velilerden en çok model olmalarını bekledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu 2017 yılında değişen öğretim programlarıyla birlikte değerler eğitimi ile ilgili herhangi bir değişikliğin olduğunu düşünmediklerini belirtmişlerdir. Sadece dört öğretmen değerler eğitimine ayrı yer veriliyor olmasından ve değerlerin derslerle daha fazla ilişkilendirilmiş olmasından dolayı değişiklik yapıldığını düşündüklerini ifade etmişlerdir. 2017 yılında değişen öğretim programlarıyla birlikte değerler eğitimi ile ilgili yapılan değişiklikten öğretmenlerin büyük çoğunluğunun haberdar olmaması öğretmenlerin ya değerler eğitimine karşı ilgisiz oldukları ya da öğretim programlarındaki değişiklikleri incelemeyi önemli bulmadıkları söylenebilir. Önceki öğretim programlarından farklı olarak yenilenen öğretim programlarında değerler ve değer eğitimi, öğretim programlarının ana odağını oluşturmuştur. Mevcut öğretim programlarını da kapsayan geniş bir literatür taraması yapılmış, disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen millî, manevî ve evrensel değerler on ana başlık altında toplanmıştır (TTKB, 2017: 7).

Değerler eğitimi olumsuz yönde etkileyen etmenlere yönelik öğretmen görüşlerinde, yetişkinlerin örnek davranış sergilememesi, öğretmenlerin ve ailelerin bu konuda duyarsız olması, sosyal medya, televizyon, internet ve haberlerdeki olumsuz durumlar, değerlerin ders dışı etkinliklerle desteklenmesindeki prosedürün fazla olması ve değerlerin pekiştirilememesi, ailelerin sadece akademik başarıya odaklanması, öğrencilerin ilgisiz tavırları ve öğrencilerin seviyesine göre değerlerle ilgili kitapların az olması gibi durumların bu süreci olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Değerler eğitimi olumsuz yönde etkileyen etmenlerin başında yetişkinlerin örnek davranış sergilememesi, öğretmenlerin ve ailelerin bu konuda duyarsız olması ve sosyal medya, televizyon, internet ve haberlerdeki olumsuz durumların görülmesinde hem birey hem de toplum tarafından değerlere ve değerler eğitime yönelik gereken önemin verilmediği söylenebilir. Uzun ve Köse (2017), Sağlam (2016), Sağlam ve Genç (2015), Merter ve Bozkurt (2014), Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli (2014) ve Yalar (2010) çalışmalarından elden edilen bulgular da bu bulguları destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde yapılabilecek çalışmalara yönelik önerileri incelendiğinde; sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklere daha fazla ağırlık verilmeli, yetişkinlere yönelik değerler eğitimi verilmeli, okullarda ayrı bir ders saati olarak verilmeli, okul-aile işbirliği sağlanmalı, okul öncesi eğitimde farklı etkinliklerle değerler eğitiminin önemi artırılmalı ve kazanılan değerlerin ödüllendirilmesi gibi çalışmalara bu süreçte yer verilebileceğini ifade etmişlerdir. Acar Başegmez ve Er (2017), Gür ve diğerleri (2015), Sağlam ve Genç (2015), Varol (2013), Yalar (2010) ve

Baydar'ın (2009) çalışmalarında da sınıf içinde ve sınıf dışında değerler eğitiminde yapılabilecek etkinliklerin bu süreçte önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gür ve diğerleri (2015) de araştırmasında öğretmenlere değerler eğitimine yönelik seminer verilmesine ve ailelerin de bu süreçte bilgilendirilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur. Ayrıca araştırmada elde edilen sonuca benzer şekilde değerler eğitiminde okulun ve ailenin önemi birçok çalışmada (Merter ve Bozkurt; 2014, Çengelci, Hancı ve Karaduman; 2013, Yiğittir; 2010, Çengelci; 2010) ortaya konulmuştur.

Öneriler

- Değerler eğitimine yönelik öğretmenlere hizmet içi eğitim seminerleri verilebilir.
- Değerlerin öğrenciler tarafından davranışa dönüştürülme sürecinde okul-aile işbirliğine önem verilerek öğrencilerin değerleri uygulama süreci takip edilebilir.
- Ailelere değerlerin kazandırılmasına ve değerler eğitimine yönelik eğitimler verilebilir.
- Öğretmenlerin değerler eğitiminin öğrencilere kazandırılması sürecinde farklı etkinliklerle öğrenci merkezli ve daha çok uygulamaya dayalı bir süreç izleyebilir.
- Değerler eğitimi kapsamındaki değerlerin öğrencilere kazandırılmasında deneysel çalışmalara yer verilebilir.

5. Kaynakça

- Acar Başeğmez, D. ve Er, K. O. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(33), 1-34.
- Acun, İ., Yücel, C., Önder, A. ve Tarman, B. (2013). Değerler: Kim ne kadar değer veriyor?. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 191-206
- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Akpınar, B. ve Özdaş, F. (2013). İlköğretimde değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri: nitel bir analiz. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 105-113.
- Aktepe, V. (2014). *Ailede değerler eğitimi ve program ihtiyacı*. Turan, R., Ulusoy, K. (Ed.), Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi içinde (77-94). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Arslan, Z. Ş. ve Yaşar, F. T. (2007). Yükselen değer kavramı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 8-11.
- Aydın, Z.M. ve Akyol Gürler, Ş. (2013). *Okulda değerler eğitimi: Yöntemler-etkinlikler-kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan sorunların değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berkant, H. G., Efendioğlu, A. ve Sürmeli, Z. (2014). Değerler eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 427-440.
- Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi Dergisi*, 1(1), 12-19.
- Çelikkaya, T., Filoğlu, S. ve Ökdem N. S. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler tarafından uygulanma düzeyleri. *Journal of Social Studies Education Research*, 4(1), 121-147.
- Çelikkaya, T. ve Kürümlüoğlu, M. (2017). Veliler, öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki değerlere ilişkin değer hiyerarşileri, gerekçeleri ve önerileri. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(8), 243-264.
- Çelikkaya, T. ve Yılmaz, T. (2017). Değerler eğitimine ilişkin öğretmen, öğrenci ve velilerin karşılıklı beklentileri. *Researcher: Social Science Studies*, 5(9), 395-416.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çengelci, T., Hancı, B. ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33- 56.
- Doktaş Yeşiltaş, P. ve Mentiş Taş, A. (2016). Okul müdürlerinin değer ve değer kazanımına ilişkin görüşleri, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 1125-1146.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü düzeyindeki çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1321-1333.
- Erkuş, A. (2017). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. 5. baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erkuş, S. (2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gudmundsdottir, S. (1990). Values in pedagogical content knowledge. *Journal of Teacher Education*, 41(3), 44-52.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar*. 2.Baskı. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.

- Gür, Ç., Koçak, N., Şirin, N., Şafak, M. ve Demircan, A. (2015). İlköğretim öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi: Ankara örneği. *Asya Öğretim Dergisi*, 3(1), 78-91.
- Gürhan, E. ve Çiftçi, S. (2017). İlkokullarda uygulanan değerler eğitimi uygulamalarının yönetici ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi (Konya-Selçuklu örneği). *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(13), 230-246.
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. 2. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Hökelekli, H. ve Gündüz, T. (2007). *Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri*. R. Kaymakcan. vd. (Ed.), Değerler ve Eğitimi içinde (371-396). İstanbul: Dem Yayınları.
- Kızılçelik, S. ve Erjem, Y. (1992). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Konya: Günay Ofset.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 2 (2), 1-18.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7.sınıflar öğretim programı ve kılavuzu (Taslak Basım)*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Merter, F. ve Bozkurt, E. (2014). Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 441-451.
- Ogelman, G. H. ve Erten Sarıkaya, H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 81-100.
- Özdemir, K. (2017). Tarih dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches*, (4), 240-257.
- Sağlam, A. (2016). Değerler eğitiminin öğrenci davranışlarına etkisinin veli görüşlerine göre incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 723-742.
- Sağlam, Ö. E. ve Genç, S. Z. (2015). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler programındaki değerlerin kazandırılması sürecinde karşılaşılan güçlüklerin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 106-118.
- Sapsağlam, Ö. (2016). Okul öncesi eğitim programlarında yer alan hedeflerin değerler açısından incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(9), 683-700.
- Schaefer, M.P. (2012). *Determining methods for teaching character education in elementary schools*. Unpublished PhD Thesis. Northcentral University, Arizona.
- Şahin, T. ve Katılmış, A. (2016) *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz yeterlilikleri*. Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi (ALEG), 2(1), 1-16.
- Tillman, D. (2000). *Living values activities for young adults*. Deerfield Beach-Florida: Health Communications Inc.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. 18 Temmuz 2017, Ankara.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 305-338.
- Varol, Ç. (2013). *Sosyal bilgiler derslerindeki değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun belirlenmesi ve öğretmenlere yönelik bir program modülü geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2 (1), 61-68.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 65-84.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 10. baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yığıttir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 8(19), 207-223.